

HERINNERINGEN AAN MIJN SCHOOLJAREN

Wanneer ik terugdenk aan mijn schooltijd komt mij telkens het beeld voor ogen van Meester De Ceuster.

Wanneer wij, d.w.z. de mannen geboren in 1916, van de zusters wegkwamen gingen we naar de jongensschool aan de weg naar Isschot (nu Mgr. Miertsstraat). De schoolgebouwen, toen verdeeld in drie klassen, met een gemeenschappelijke ommuurde speelplaats, deden meer denken aan een kazerne of een gevangenis. We kregen daar als onderwijzers achtereenvolgens Meester Donkers, Meester Dierckx en Meester Van Eynde. De laatste twee jaren kregen wij les in een groot lokaal van het gemeentehuis van een vierde leerkracht : Meester De Ceuster.

Het gemeentehuis was een groot gebouw. Aan de ene kant stond tegenaangebouwd het woonhuis en de smidse van J. Engelen (alias Juul Busser), aan de andere kant leunde er een klein gebouw tegenaan met een ingang langs de zijgevel, tegenover de houtzagerij van de Gebroeders De Moitié. Dat was het woonhuis van onze meester. We hadden om zo te zeggen het hele marktplein als speelplaats. Maar we bleven wel in de buurt, daar zorgde de meester wel voor. Die hield een oogje in 't zeil wijl hij af en toe een praatje maakte met de smid. Wij waren ook geïnteresseerd als de smid toevallig tijdens de speeltijd een paard moest beslaan. De hoefstal stond buiten voor de smidse, min of meer op onze speelplaats. Om aan een natuurlijke behoefte te voldoen moesten we door een niet al te brede doorgang tussen het huis van de meester en de zagerij. Daarstond een

stoommachien om de zagerij draaiende te houden. En meestal, met de deuren open en tussen die muren, maakte dat veel lawaai, zodat wij in 't begin bang waren om er langs te komen... maar na enige tijd geraakten we daar ook aan gewoon.

De volgende generatie zouden er zich nog Meesters De Ceuster aanbieden, nl. Hendrik en Jozef. Dat waren dan zonen van onze meester van toen. Deze Pieter Jozef De Ceuster was gehuwd met Maria Van Ballaer, die spijtig genoeg op jonge leeftijd overleed en hem achterliet met een stel jonge kinderen. Terloops gezegd : de families De Ceuster en Van Ballaer hebben hun deel geleverd aan het onderwijs en de geestelijkheid. We zetten ze hier even op een rij :

DE FAMILIE DE CEUSTER

P.J. De Ceuster, zelf onderwijzer, had een broer onderwijzer, ik meen in de omgeving van Antwerpen. Zijn zuster, die na de dood van zijn vrouw bij hem bleef inwonen, was ongehuwd en was onderwijzeres. De mensen noemden haar "mestes", allicht een verkorting van "meesteres".

Zijn dochter Josepha stond voor de klas in Borgloon en huwde met ene Huysmans. Later kwam zij terug in Kasterlee wonen.

Zoon Adolf werd Norbertijn in Tongerlo, werd naar Dinant gestuurd en later naar de abij van Trigolet in Zuid-Frankrijk.

Bertha (zo herinner ik mij) heeft ooit een interim gedaan in de jongensschool, ik meen in de plaats van Meester Gevers toen die nog een deel van zijn militaire dienst moest volbrengen. Mijn eigen jongste broer Jan heeft bij Bertha nog het liedje geleerd van "Een twee drie vier, hoedje van papier". Bertha is later naar het klooster gegaan in Duffel.

Hendrik werd net als zijn vader onderwijzer. Ook zijn broer Jozef (wij noemden hem steevast "Jef De Ceuster") ging die weg op.

Maria werd missiezuster en heeft in Congo onderwijs gegeven.

Kleindochter Maria Huysmans, de dochter van Josepha, werd regentes en leerde heel wat Kastelse meisjes Frans verstaan en spreken in Sancta Maria.

Kleinzoon Jozef Noyens, zoon van Nathalie, werd prelaat in Tongerlo, en werd later aangesteld als pastoor in Heultje Westerlo¹.

FAMILIE VAN BALLAER

Bij de 'Van Ballaer's hebben we als eerste rustend priester Jef Van Ballaer (bij ons beter gekend als "Jef Breier").

Bij Natalie hebben we Jozef en Robert Van Pelt, beiden priester-missionaris. En bij Octavie in Retie tenslotte hebben we pater Van den Eynde.

¹ Schrijver Frans Van Ende heeft de aanstelling van Prelaat Noyens tot 'Abt-generaal o.praem.' niet meer meegemaakt. Tussen haakjes : hij is nu 'Kastelaar in Rome' maar voorziet onze archieven nog altijd van dialectwoorden en verkastelde Franse woordjes. In een volgend tijdschrift gaan we daar trouwens eens aandacht aan besteden.

U ziet wel : Kastel zond zijn zonen en dochters uit tot ver over zijn grenzen. Maar laten we nu terugkeren naar de persoon van Meester De Ceuster. Hij was een eenvoudig en ingoed mens die zich, niettegenstaande zijn geleerdheid, niet boven anderen verheven voelde, met eender wie een praatje maakte, en altijd tot helpen bereid was. In de winter stond hij op de speelplaats gekleed als de eerste de beste burger of boer, met klompen aan zijn voeten en een klak op zijn hoofd. Hij was ook diepgelovig en besteedde 's morgens veel aandacht aan de godsdienstles, en meermaals als hij om 11 uur de klok hoorde luiden, bad hij met ons het Angelus of de "Groetenis des engels". Als wij eens met de klas een bezoek brachten aan de kerk, wist hij honderduit te vertellen over de glasramen, het altaar en de vele afbeeldingen van de heiligen. Een vrolijke noot was er steeds bij. Onder de preekstoel stonden vier grote beelden, voorstellend een priesterwijding, drie bisschoppen en een knielend priester. De meester zei ons : "daar onder de preekstoel staan er een paar met een stuk in hunne kraag". Bij nader toezien bleek dat inderdaad zo te zijn. U kunt dat nog gaan zien, al staan de beelden nu op een andere plaats in de kerk. Bij gelegenheid moet u er maar eens achter zoeken.

Meester De Ceuster kon, wanneer het nodig was, erg streng zijn, maar anderzijds kon hij ook gemoedelijk met zijn jongens omgaan. Als het pas gaf kon hij tussen de lessen een beetje verpozing inlassen en vertelde, al was het maar een paar minuten, over mensen en dingen uit vroeger jaren.

En vertellen dat kon hij, geloof me vrij. Soms vrolijke anecdoten, maar ook droevige verhaaltjes, meestal met een zedeles erbij.

Soms vertelde hij over zijn jeugd, hoe hij vanuit Goor dagelijks door de bossen met zijn kameraad en gebuur Louis Heylen naar school kwam bij Meester Van Sintruyen. Zelf heb ik die meester nooit gekend, maar ik heb er wel veel over horen vertellen van mijn vader die er school bij liep. Meester Van Sintruyen heeft die mannen uit Goor wel goed opgeleerd. De Ceuster werd onderwijzer en Louis Heylen bracht het tot bisschop.

Waar nu de Mgr. Heylenstraat begint, daar begon vroeger het Hoeksken. Dat ging tot net voorbij het beukenbos aan de bewaarschool. Daar splitste de weg. Rechts begon de Goorse weg en links liep er een karspoor dat naar 't Wintergat (nu Kabouterberg) leidde. Nu loopt de Mgr. Heylenstraat tot aan de Kempenstraat en de straat met het vroeger karspoor kreeg de naam "Pater Damiaanstraat". Destijds had men na de splitsing langs rechts amper nog 2 huizen, en links waren het allemaal nog bossen. Het laatste gebouw was het huis van Edward Hannes, en verder op de Bosakkers stond geen enkel huis meer.

Net over de Kempenstraat richting Goor bevindt zich het kappelleken van Mgr. Heylen, toegewijd aan onze Lieve Vrouw, waarop men volgende tekst kan lezen :

*Hier in dat stille woud, heeft hij mij opgebouwd
Hier knielde hij dikwijls neer, en bad ter mijner eer
Ik schonk hem op zijn wegen, mijn moederlijke zegen
Ik noem hem bij zijn name, Louis, Bisschop van Namen.*

Wanneer meester De Ceuster aan 't vertellen ging, stonden al de oortjes ver open en van al het geroezemoes anders in de klas, hoorde men geen kik. Zo vertelde hij op zekere dag het volgende verhaal : "Een oude man woonde bij zijn zoon in, was zo ver versleten dat hij niet meer kon gaan, kon zeker niet meer werken, en was dus enkel tot last. Zekere dag nam de zoon de kruiwagen, laadde vader met enkele persoonlijke bezittingen erop om hem naar 't armenhuis te brengen. Dat was nogal ver en halfweg werd de zoon moe en zette de kruiwagen neer om wat te rusten. Toen zegde de vader : 'ja zoon, rust maar wat uit, want hier op deze plek heb ik met mijn vader ook gerust.' De zoon begon na te denken, keerde de kruiwagen en bracht zijn vader terug naar huis." Dit verhaal toont veel gelijkenis met een gedicht dat wij toen uit ons leesboek aan 't lezen waren. Ik zal het opschrijven, misschien krijgt u het wel te lezen in een volgende aflevering.

Ik heb voor mijn leraren steeds het nodige respect opgebracht, ja zelfs enige genegenheid. Ik zou ook nooit een kwaad woord over hen gesproken hebben, en als ze mij straften dacht ik : "ik zal het wel verdiend hebben." Maar Meester De Ceuster lag bij toch in de bovenste schuif en ik voelde voor hem toch een speciale genegenheid en ik geloof wel dat dit een beetje wederkerig was. Menige keer heeft hij gezegd : "Frans jongen, 't is toch zonde dat ge niet kunt voortstuderen." Als we in de les Gewijde Geschiedenis over de rentmeester en zijn talenten leerden, zegde hij : "U zult later rekenschap moeten geven aan O.L.H. want gij hebt vele talenten ontvangen en ze niet ten volle benut." Maar wat wilt ge, vader had de zorg voor tien kinderen met daarbij nog mijn grootvader ("goeie Jef"). Er was dus geen geld om verder te studeren. Het was dan ook met een tikkeltje spijt en weemoed toen ik, eenmaal 14 jaar, afscheid nam van school en meester. Ik ging toch zo graag naar school.

Frans Van Ende (1916-1996)

Noot van de redactie :

Frans schreef de laatste jaren van zijn leven nog wat hij kon... Hij had inderdaad het talent om te schrijven en hij heeft, gelukkig maar, dat talent uiteindelijk toch gebruikt om heel wat indrukken uit zijn jonge tijd voor de Heemkundige Kring vast te leggen, waarvoor we hem enorm dankbaar blijven. En Meester De Ceuster zou over zijn bijdragen zeker tevreden zijn geweest. Bovenstaande tekst was spijtig genoeg zijn allerslaatste. Alleen het gedicht van de arme grootvader dat hij na al die jaren nog steeds uit zijn hoofd kende hebt u nog tegoed.